

KKI

4:1

G20

ARGENTINA
AUSTRALIA
BRAZIL
CANADA
CHINA
FRANCE
GERMANY
INDIA
INDONESIA
ITALY
JAPAN
MEXICO
RUSSIA
SAUDI ARABIA
SOUTH AFRICA
SOUTH KOREA
TURKEY
UNITED KINGDOM
UNITED STATES
EUROPEAN UNION

Hogyan értékelhető
az idei G20-csúcstalálkozó?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

Szerkesztő:

Goreczky Péter - Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Baranyi Tamás Péter - Külügyi és Külgazdasági Intézet

Eszterhai Viktor - Külügyi és Külgazdasági Intézet

Goreczky Péter - Külügyi és Külgazdasági Intézet

Salát Gergely - Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

Illusztráció:

depositphotos.com

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2021/18. [Milyen lehetőségei vannak Afganisztán szomszédainak az amerikai kivonulás után?](#)

2021/17. [Hogyan alakult át Oroszország és Kína kapcsolata az elmúlt húsz évben?](#)

2021/16. [Milyen lehetőségei vannak a Nyugatnak Afganisztánban a kivonulás után?](#)

2021/14. [Milyen érdekei vannak Oroszországnak a Koreai-félszigeten?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra – a nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: *Hogyan értékelhető az idei G20-csúcstalálkozó?*

BARANYI TAMÁS PÉTER

Az október 30–31-én Rómában megtartott G20-csúcstalálkozó a globális szalagcímeiken túl elsősorban a transzatlanti kapcsolatokról; az Egyesült Államokról és európai szövetségeseiről szólt. A kiemelt témákban már korábban egyetértésre jutottak, azonban a Washington és Párizs közötti békülés, vagy az acél vámtarifáját meghatározó amerikai–európai egyezség valóban a találkózón született eredménynek tekinthetők.

A római G20-találkozó már a szervezés időpontjában európai súlypontú esemény volt, hiszen jó előre lehetett tudni, hogy a pandémia miatt sem Vlagyimir Putyin orosz elnök, sem Hszi Csin-ping kínai elnök nem fog személyesen megjelenni a csúcstalálkozón, hanem videóhívásban csatlakoznak a megbeszéléshez. Rajtuk kívül távol maradt a ritkán utazó mexikói elnök, illetve az éppen zajló választások miatt a miniszterelnökök helyett alacsonyabb szinten képviseltette magát Japán, Szaúd-Arábia és Dél-Afrika. Az amerikai nemzetbiztonsági főtanácsadó, Jake Sullivan a Rómába tartó gépen el is mondta újságírói kérdésre, hogy ezt az eseményt az európai–amerikai dinamika fogja uralni. A szimbolikus politikáról az olasz vendég látó, Mario Draghi gondoskodott, ide sorolható, hogy fehér köpenyes egészségügyi dolgozók is részt vettek a nyitóceremonián, vagy hogy egy ponton a résztvevők érmét dobtak a legendás Trevi-kútba.

A globális minimumadó kérdése már a Biden-kormányzat beiktatása óta nemzetközi napirenden van, és már a cornwalli G7-csúcson megkapta a legfejlettebb országok támogatását, majd október 8-án az OECD is támogatta a javaslatot. A javaslat, amely 15%-ban határozná meg a nagyvállalatokat sújtó adó minimumát, nyilvánvalóan a befektetéseket alacsony adókkal ösztönző államok számára sérelmes. Azonban az őszi folyamán jelentős kompromisszumok születtek, például a leghevesebb ellenzővel, Írországgal, de hasonló egyeztetések folytak magyar–amerikai viszonylatban is. A globális minimumadó a jelenlegi elképzelés szerint valószínűleg különbséget fog tenni a transznacionális megavállalatok (mint a Google, az Apple, az Amazon és társaik), valamint a tényleges termelőtevékenységet végző beruházók között. A G20-csúcstalálkozóval, úgy tűnik, elhárultak a nemzetközi akadályok a minimumadó terve elől, ugyanakkor szükséges lesz még az egyes országok törvényhozásának jóváhagyása is, és ebben a tekintetben éppen az Egyesült Államok fele-fele alapon megosztott, így konszenzusra kevésbé hajló szenátusa jelentheti a legnagyobb akadályt.

Sok szó esett a COP26 konferencián képviselendő G20-álláspontról is: a világ húsz vezető gazdasági hatalma ugyanis nem tűzte ki a fosszilis tüzelőanyagok kivezetésének konkrét dátumát, de határozott arról, hogy megszüntetik a szén-tüzelésű erőművek állami támogatását. Többen azért értékelték pozitívan a találkozót, mert először állt ki minden G20-ország a párizsi klímacélok mellett, ami azáltal vált lehetővé, hogy néhány hete a Török Nemzetgyűlés is ratifikálta a szerződést. A legfontosabb fejlemény azonban az európai–amerikai kapcsolatokban állt be: Biden ugyanis beleegyezett, hogy visszavonja a Trump-korszakban életbe léptetett büntetővámok egy részét, amelyek az európai acél- és alumíniumimportot sújtották, cserébe pedig az Európai Bizottság is hatályon kívül helyezi az erre válaszul bevezetett vámkat. Mindezt összekötötték a klímavédelmi célokkal is, hiszen álláspontjuk szerint ezzel a „koszos acél” ellen lépnek fel, vagyis az olyan termékek ellen, amelyeket Kínában, a transzatlanti sztenderdeknek nem megfelelő környezeti előírások mellett állítottak elő. Az amerikaiak ugyan nem törlik el teljesen a vámkat, de biztosítják, hogy az európai acél egy része vámmentesen érkezhessen az Egyesült Államokba, feltéve, hogy a termékek teljes mértékben az EU tagállamaiban készültek. Ezzel az USA-ban egyidejűleg igyekeznek a kínai importot sújtani, a környezetvédelmi célokat elérni, illetve „új korszakot” indítani a transzatlanti kapcsolatokban.

A fentiekén túl az amerikai elnök mellékprogramjai is felkeltették a sajtó figyelmét: a legérdekesebb talán a Vatikán francia nagykövetségén tartott Biden–Macron-csúcstalálkozó volt, ahol az amerikai elnök elismerte: az AUKUS-paktum megkötése „ügyetlen” volt. Macron elnök hangsúlyozta: a „jövőbe tekintés” a fontos, ugyanakkor újságírók előtt hozzátette, hogy bizalom kérdésében „a nyilatkozatok jók, de a bizonyítékok jobbak”.

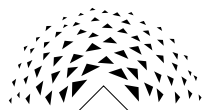
Összességében úgy tűnik, hogy a G20 napirendje leginkább az amerikaiak számára volt ideális „píár” szempontból: Biden megerősíthette a transzatlanti szövetséget, demonstrálhatta az egységet akár Kína, akár Irán, akár az amerikai ihletésű minimumadó vagy a klímavédelem kérdésében, miközben a legélesebb vitás kérdéseket elkerülhette Kína és Oroszország jelenléte híján. Az energiaárak és a vártnál mérsékeltebb klímacélok elérése miatt az amerikai elnök Moszkvát, Pekinget és Rijádot okolta, ami mellett a transzatlanti egység szintén jól pozicionálható termékként jelenik meg. Miközben Merkel kancellárasszony hatványdalaként is látványos volt, Macron elnök pedig Merkel távozásával az első számú európai vezetőként próbálhatta ki magát, a G20-találkozó elsősorban Joe Biden elnök számára jelentett szereplési lehetőséget: az egység demonstrálásán túl a belpolitikai kritikákra is választ adhatott. Nemcsak a franciákkal sikerült egyelőre elsimítani a feszültséget, de a Ferenc pápával való külön megbeszélés során azt is tisztázta, hogy az abortuszról vallott politikai nézetei ellenére is jó katolikusnak számít. Mindezt Biden sajtótájékoztatóján adta mindenki tudtára, holott a megbeszélést a Vatikán később magánjellegűnek nevezte, és nem erősítette meg az ott elhangzottakat. A felfokozott, gyakran a belpolitikának szóló gesztusok és kijelentések, valamint az áttörésnek nevezhető, büntetővámokra vonatkozó

megállapodás mellett azonban a római G20-csúcstalálkozó olyan volt, mint egy jó vállalati értekezlet: mindent megerősített nyilvánosan és multilaterálisan, amiről már születtek kétoldalú háttérmegállapodások, miközben került a jelentős konfliktusok vállalását.

ESZTERHAI VIKTOR

A poszt-Covid világ nemzetközi politikáját a nagyhatalmi verseny határozza meg, amely szélsőséges esetben akár egy új hidegháborúban is kicsúcsosodhat. Amikor a nagyhatalmak a másik legyőzésével vannak elfoglalva, óhatatlanul kis tér marad az együttműködésre, amely egy olyan globális kihívás esetében, mint amilyen a Covid-19-járvány, drámai következménnyel bír. A globális problémák megoldására az egyetlen lehetőség, ha olyan intézményekre bízunk a közös megoldások kidolgozását, amelyek a vezető hatalmak többségét tömörítik, a kulturális-civilizációs, politikai és gazdasági berendezkedésüktől függetlenül. Ezen kevés intézmény közé tartozik a G20 szervezet is, amelynek legfontosabb értékét az adja, hogy a világ vezető nemzetgazdaságait (és az Európai Uniót) foglalja magába, köztük számos, úgynevezett feltörekvő államot (Kína, India, Oroszország, Indonézia) is. Mindezek tükrében a 2021-es olaszországi G20 egyfajta lakmuspapírként is szolgált, hogy kiderüljön, a nagyhatalmi versengés logikája felülírja-e a globális kihívások megküzdéséhez szükséges racionalitást.

A csúcstalálkozó fő témái a globális minimumadó kérdése, a Covid-vakcinákkal való széles körű átoltottság elérése, valamint a globális felmelegedés elleni küzdelem voltak. Az első két témában egyértelmű eredmény született. A tagállamok – hosszas előzetes egyeztetést követően – jóváhagyták a globális minimumadót, amelynek célja, hogy 2023-tól megakadályozza a nagyvállalatok nyereségének adóparadicsomokban való elrejtését, és megállapodtak abban is, hogy több Covid-oltást kapnak a szegényebb nemzetek, elérve 2022 közepéig a világ lakosságának 70%-os átoltottságát. Az eredmények látszólag azt támasztják alá, hogy a találkozó komoly sikert ért el. Közelebbről nézve persze árnyaltabb a kép. A globális minimumadó sok tekintetben pont a legfontosabb gazdasági nagyhatalmak (pl.: USA) érdeke miatt valósulhatott meg, hiszen ezen országoknak növekvő adósságaik leküzdéséhez egyre égetőbb szükségük van az adóparadicsomoktól visszaszerzett vállalati adókra. A világ lakosságának 70%-os átoltottsága szintén nemes célnak tűnik. A G20-ak azonban semmilyen konkrétumot nem fogalmaztak meg azzal kapcsolatban, hogy ezt mégis hogyan lehetne elérni. Bár nem vitatható, hogy a vakcinák fontos szerepet kell, hogy játszanak a védekezésben, érdemes szem előtt tartani, hogy ezek gyártói pont a legfontosabb nagyhatalmak, amelyek foggal-körömmel igyekeznek védeni a gyógyszer-monopóliumaikat.

Mindezek miatt igazából a fajsúlyos kérdést a globális klímaváltozás jelenti, mert ebben a kérdésben kell olyan döntést hozni, amely valóban szembenegy a nemzetállami érdekekkel, és csökkenti az államok kapacitásait a nagyhatalmi versenyben. Ebből a szempontból számos vállalás (pl.: az évszázad közepére vagy annak környékére elérni a nettó nulla szén-dioxid-kibocsátást; „mindent megtenni” annak érdekében, hogy a 2030-as évek vége előtt leállítsák az új szénerőművek építését; illetve a párizsi megállapodás célkitűzését betartva elköteleződni a globális átlaghőmérséklet emelkedését az iparosodás előtti szinthez képest 1,5 Celsius-fokon belül tartása mellett) se nem konkrét, se nem elég ambiciózus. Jellemzően nem sikerült elfogadni azon tervezett kötelezettségvállalást sem, hogy százmilliárd dollárt mozgósítsanak a fejlődő országok számára az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás költségeinek fedezésére. A kevés konkrétum egyike, hogy 2021 végéig leállítsák a szénerőművek külföldi finanszírozását, ám ez sem tűnik nagy vállalásnak, tekintve, hogy Kína – a külföldi szénerőművek legfontosabb építője és finanszírozója – már korábban bejelentette ugyanezt. A globális klímaváltozás elleni lépések tehát nem tükrözik, hogy a nagyhatalmak hajlandóak lennének érdekeiket a közös célok oltárán feláldozni.

A G20-találkozó eredményeire tekintve nem állítható, hogy visszatért volna a multilaterális kooperáció kora. Inkább úgy tűnik, hogy azokban a kérdésekben van együttműködés, amelyek összhangban állnak a résztvevő országok saját érdekeivel. Az együttműködés pedig inkább a hazai és külföldi közönségnek szóló „termék”, míg a nemzetközi problémákkal történő valódi szembenézés ezúttal is elmaradt.

GORECZKY PÉTER

Atalyi online formát követően idén október utolsó két napján ismét előben találkoztak a világ tizenkilenc legjelentősebb gazdaságának és az Európai Uniónak a vezetői, hogy megvitassák a bolygónkat érintő legfontosabb, aktuális kérdéseket. Ez a tény akár azt is szimbolizálhatja, hogy a világ jobban áll a Covid-járvány kezelésében, mint egy évvel korábban, ám ez vélhetően nem vigasztalja azokat az országokat, amelyek sorban állnak a vakcináért, és amelyeket a tavalyinál erősebben sújt a járvány aktuális hulláma. A Covid-19 tehát továbbra is globális kihívást jelent, és ennek megfelelően a nemzetközi járványhelyzet volt az egyik kiemelt témája a római csúcstalálkozónak. Örömteli, hogy a G20 vezetői elkötelezték magukat az alacsony és közepes jövedelmű országok oltóanyaghoz juttatása mellett. Az előző évekhez hasonlóan szintén kiemelt téma volt a klímaváltozás, a közelmúlt csúcstalálkozóhoz képest azonban látványosan változott az Egyesült Államok álláspontja. Tavalyi, utolsó G20-fellépésén Donald Trump a tőle megszokott retorikával ostromozta a párizsi klímaegyezményt, idén Joe Bidenől ilyesmire nem kellett számítani, így az éghajlatváltozás elleni fellépéssel kapcsolatos

korábbi törésvonal megszűnt a résztvevők között. Ez persze Kínának is kevesebb lehetőséget hagy arra, hogy az USA-val szemben a klímaváltozás elleni küzdelem élharcosaként pozicionálja magát.

A 2017-es és 2018-as csúcstalálkozók egyik kiemelt témája volt a nemzetközi kereskedelemben tapasztalható feszültségek, a 2019-es és 2020-as csúcson pedig a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) reformja került fókuszba. Mostanra azonban mintha megszokta volna a világ az USA és Kína által kölcsönösen bevezette vámokat, illetve a nemzeti érdekeket védő kereskedelempolitika előretörését: a római találkozón ezek a folyamatok érdemben már nem kerültek szóba. Előrelépés történt viszont a modern adózási rendszer létrehozása terén, a 2020-as fogadkozást követően az idei csúcson döntöttek a 15%-os globális minimumadó támogatásáról. Más kérdés, hogy a multinacionális cégek beruházásainak elnyeréséért versengő országok minden bizonnyal meg fogják találni a módját, hogyan kínáljanak továbbra is vonzóbbnál vonzóbb adózási feltételeket a vállalatok számára. Az ellátási láncok problémái kapcsán csupán annyi hangzott el, hogy a G20 figyelemmel kíséri a globális kihívásokat, ami némileg meglepő annak tükrében, hogy milyen méretű egyensúlytalanságok kísérik a termelést és a nemzetközi logisztikát a járvány kitörése óta.

Az elmúlt évekhez képest az idei G20 viszonylag egységes állásfoglalásokat hozott, talán azért is, mert nem kapott érdemben hangsúlyt a csúcstalálkozón a globális adatvagyon kezelésének témája, amely kapcsán kifejezetten ellentétes irányvonalat képviselnek a tömörülés egyes tagjai. Kormányok világszerte küzdenek azzal, hogy milyen eszközökkel szabályozzák a határokon átívelő, digitális adatforgalmat. A téma egyre égetőbbé válik, hiszen a szemünk előtt zajlik az adatvezérelt világgazdaság kibontakozása, viszont az ezzel kapcsolatos új technológiák és az adatáramlás szabályozása terén finoman szólva sincs összhang a meghatározó országok között. A G20 tagjai közti törésvonalak ezen a területen még inkább meghatározóak, mint az elmúlt évek kereskedelmi feszültségei, ezzel együtt az adatkezelésre és -forgalomra vonatkozó globális szabályozás várhatóan a következő G20-csúcstalálkozók egyik slágertémája kell, hogy legyen.

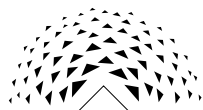
A 2017-es csúcson Emmanuel Macron úgy fogalmazott, hogy „A világunk még sosem volt ilyen megosztott”. Bár az idei G20-találkozó nyilatkozatai és állásfoglalásai nem ezt tükrözték, ám a világ közel sem vált egységesebbé 2017 óta. Az USA és egyes nyugati országok, illetve Kína közti törésvonalak tovább mélyültek és új területeken is megjelentek (pl. technológiai háború). A kibontakozó nagyhatalmi versengés közepette érdekes lesz figyelemmel kísérni, hogyan tud majd a jövőben a G20-fórum egységes válaszokat megfogalmazni a legfontosabb globális kihívásokra.

SALÁT GERGELY

Az idei G20-csúcstalálkozóval kapcsolatban a legnagyobb siker, hogy az eseményt egyáltalán megrendezték. A világ vezetői két év után először találkoztak személyesen, s ez azt jelzi, hogy a dolgok elkezdtek visszatérni a rendes kerékvágásba. Ugyanakkor a találkozó ebben a tekintetben (is) féloldalasra sikerült: Hszi Csin-ping (Xi Jinping) kínai elnök-pártfőtitkár, Vlagyimir Putyin orosz elnök, továbbá Japán, Mexikó, Dél-Afrika és Szaúd-Arábia első számú vezetője nem utazott el Rómába, ők videós kapcsolaton keresztül, illetve alacsonyabb szinten képviseltették magukat. Az ilyen találkozók az igazán fontos fejlemények gyakran az informális megbeszéléseken, a plenáris ülések közben tartott kétoldalú tárgyalásokon, vacsorákon szoktak történni, ám ilyenekre most Kína és Oroszország, éppen a napjaink globális politikáját és gazdaságát jellemző feszültségek két fontos szereplője esetén nem kerülhetett sor, ami jelentősen csökkentette az esemény súlyát. A G20-találkozó lehetőséget teremthetett volna arra, hogy Joe Biden amerikai elnök végre személyesen találkozhasson Hszi Csin-pinggel, erre azonban Hszi távolmaradása miatt nem került sor, így az esélye sem volt meg annak, hogy a kínai–amerikai viszony valamelyest javuljon. Sőt, a szembenállás Rómában is látványosan megjelent, Biden élesen kritizálta Kínát és Oroszországot azok klímaváltozással kapcsolatos elégtelen lépései miatt, Vang Ji (Wang Yi) kínai külügyminiszter pedig az USA-t vonta felelősségre a Tajvant érintő lépései és a Kína-ellenes technológiai blokád miatt. Más relációkban azonban sor került személyes megbeszélésekre, például Biden és Macron francia elnök először beszélt azóta, hogy a két ország között komoly nézeteltérés alakult ki a franciák ausztrál tengeralattjáró-üzletének meghiúsítása miatt. Tartottak emellett amerikai–török, amerikai–szingapúri, brazil–argentin, olasz–indiai stb. csúcstalálkozókat is, ezeknek a maguk viszonylatában nagy jelentőségük van.

A csúcstalálkozáson születtek figyelemre méltó eredmények, ezek azonban szintén féloldalasnak mondhatók. Célként tűzték ki, hogy a globális felmelegedés az ipari forradalom kezdetéhez képest ne haladja meg az 1,5 Celsius-fokot, azonban a világ karbonsemlegességének eléréséhez nem rendeltek céldátumot, az aktivisták által követelt 2050-es évvel szemben „a század közepére vagy akörülre” kitétel szerepel. Ez azt tükrözheti, hogy a legnagyobb üvegházhatásúgáz-kibocsátó, Kína a maga számára 2060-at szabott meg a zero kibocsátás elérésére, s Oroszországban is ez a céldátum. A résztvevők megfogadták, hogy nem finanszíroznak külföldön szénerőmű-építéseket, de ez a hazai projektekre nem vonatkozik, és a szénenergia kivezetéséről sem állapodtak meg. A találkozót kísérő nyilatkozatdömpingből összességében az derült ki, hogy mindenki a másiktól várja a probléma megoldását: a fejlett országok a legnagyobb szennyező Kínától várják a kibocsátás gyors visszavágását, a kínaiak és a többi fejlődő ország pedig a fejlettektől, akik egy főre vetítve jóval nagyobb kibocsátók, s akik nem csak néhány évtizede, hanem már másfél évszázada szennyezik a környezetet szén-dioxiddal.

Látványos és jól kommunikálható eredmény a multinacionális vállalatok 15%-os minimumadójának elfogadása – becslések szerint ez évi 150 milliárd dollár bevételt jelent az adott államoknak –, ami olyan cégiásokat érinthet, mint az Amazon, az Alphabet (Google), a Facebook vagy az Apple. A probléma ezzel az, hogy az adó bevezetését az egyes államok törvényhozásának is el kell fogadniuk, s ez egyáltalán nem biztos, hogy meg fog történni, Biden például komoly csatákra számíthat otthon emiatt.

A Covid-19-járvánnyal kapcsolatban a résztvevők támogatták a WHO vakcinációs célkitűzéseit (az emberiség 70 százalékának beoltása 2022 közepéig), azonban konkrétumokban nem egyeztek meg, azt leszámítva, hogy felállítottak egy közös pénzügyi és egészségügyi akciócsoportot. Azzal kapcsolatban is csak egy homályos ígéret született, hogy a tagok „közösén fognak dolgozni a WHO által biztonságosnak és hatékonynak minősített vakcinák elismerésén”, vagyis az orosz és a kínai oltóanyagok elfogadására valódi kötelezettséget nem vállaltak – pedig ezt Hszi és Putyin is erőteljesen szorgalmazta –, ami nehezíti a célok elérését.

A globális gazdasági problémákkal kapcsolatban (energiaár-robbanás, szűk keresztmetszetek az ellátási láncokban, kilábalás a pandémia okozta válságból stb.) sem született megoldás, a résztvevők abban állapodtak meg, hogy az egyes országok gazdaságélénkítő csomagjai hatályban maradnak, s a jegybankok próbálnak valamit kezdeni az inflációval.

A G20 természetesen nem egy olyan testület, amely konkrét és kötelező érvényű szabályzatokat hozna, illúzió volt tehát azt várni, hogy a találkozó megoldja a globális problémákat. Arra azonban lett volna lehetőség, hogy a tagállamok jobban számonkérhető vállalásokat tegyenek. Mindenesetre legalább a problémák azonosítása megtörtént, és helyreállt a beszélőviszony a világ vezető hatalmai között, ami a jelenlegi feszült helyzetben önmagában is komoly eredmény. Ahogy Mario Draghi, a csúcstalálkozó házigazdája fogalmazott: „Az álmaink életben maradtak.”